

โครงการ “การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดฉุกเฉิน จังหวัดนนทบุรี” (First aid and emergency childbirth assistance, Nonthaburi Province)

สัญญาเลขที่ : 5/2568.

หัวหน้าโครงการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา ศรีสวัสดิ์

หน่วยงาน : สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

ความเป็นมาของโครงการ

การคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล (Birth Before Arrival: BBA) ถือเป็นภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์ที่พบได้บ่อยในงานอุบัติเหตุฉุกเฉินของแต่ละโรงพยาบาล ในปี 2566 พบว่ามีทารกแรกเกิดประมาณ 2.8 ล้านคนทั่วโลกที่คลอดก่อนกำหนด (ก่อนอายุครรภ์ครบ 37 สัปดาห์) ร้อยละ 10 ของทารกแรกเกิดทั้งหมด ในประเทศไทยพบทารกแรกเกิดคลอดก่อนกำหนดมีประมาณ 75,000 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของทารกแรกเกิด จากข้อมูลสถิติตั้งครรภ์ พบว่าผู้คลอดฝากครรภ์คุณภาพไม่ครบ 8 ครั้ง ตามเกณฑ์การดูแลสตรีในระยะตั้งครรภ์ (ANC) มากถึงร้อยละ 72.5 (สินีนาฏ หงส์ระนัย และพรทิพย์ เรืองฤทธิ์, 2565) ผู้คลอดฉุกเฉินส่วนมากไม่ได้ฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล ส่วนใหญ่เป็นสตรีที่ตั้งครรภ์ที่ย้ายเข้ามาอยู่กับครอบครัวในพื้นที่ไม่ทราบประวัติการฝากครรภ์ และยังพบว่าสตรีที่ตั้งครรภ์บางส่วนมีประวัติการตั้งครรภ์มากกว่า 2 ครั้ง ประกอบกับการตั้งครรภ์เป็นความเสี่ยงที่สตรีตั้งครรภ์สามารถคลอดฉุกเฉินที่บ้าน จึงทำให้สตรีที่ตั้งครรภ์ดังกล่าวคลอดฉุกเฉินได้ และทารกมีโอกาสได้รับผลกระทบด้านสุขภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของพัฒนาพล พินทุนันท์ (2562) พบว่าการไม่ฝากครรภ์มีความสัมพันธ์กับการคลอดก่อนมาถึงโรงพยาบาล ในส่วนของทารกแรกเกิดพบว่าทารกที่เกิดก่อนมาถึงโรงพยาบาลมีอัตราตายแรกคลอดสูงกว่าการคลอดในโรงพยาบาล และทารกแรกเกิดมีโอกาสเกิดภาวะอุณหภูมิร่างกายต่ำ จากการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล พื้นที่อยู่อาศัยกับผลลัพธ์การคลอดของมารดา และทารกแรกเกิดของมารดาที่คลอดก่อนมาถึงโรงพยาบาลในรัฐนิวเซาท์เวลส์ เครือรัฐออสเตรเลียตั้งแต่ปี 2000-2011 (Thornton & Dahlen, 2018) พบว่าการคลอดก่อนมาถึงโรงพยาบาลมักเกิดในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล โดยเฉพาะพื้นที่ที่ต้องใช้เวลาในการขับรถเดินทางมากกว่า 2 ชั่วโมงไปยังโรงพยาบาล ดังนั้นการช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาลจึงควรได้รับการช่วยเหลือจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ หรือมีประสบการณ์การช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล เพื่อช่วยให้มารดาและทารกปลอดภัยจากภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น

การคลอดก่อนมาถึงโรงพยาบาล ถือเป็นภาวะฉุกเฉินที่ต้องให้การช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเนื่องจากเป็นภาวะที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของมารดาและทารกแรกเกิด การช่วยคลอดที่ไม่ถูกวิธีอาจส่งผลให้มารดาเกิดภาวะตกเลือดเนื่องจากที่มดลูกหดตัวไม่ดี การฉีกขาดของแผลฝีเย็บและช่องคลอด หรือการติดเชื้อ จากการสัมผัสเชื้อโรค เป็นต้น ในส่วนทารกแรกเกิดอาจเกิดภาวะอุณหภูมิร่างกายต่ำ ภาวะขาดออกซิเจน ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ และภาวะติดเชื้อ เป็นต้น (ถิรนนท์ สาสุณีย์, 2565) จากการศึกษาของเกษมสิษฐ์ แก้วเกียรติคุณ (2561) พบว่าการคลอดก่อนมาถึงโรงพยาบาลมีความสัมพันธ์กับการเจ็บป่วยและการตายของทารกแรกเกิด การเจ็บป่วยของมารดาจากการฉีกขาดของช่องคลอด ในปีพ.ศ. 2566 พบมีผู้คลอดฉุกเฉินที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เกิดกับมารดาทำให้เกิดภาวะตกเลือด และทารกเกิดภาวะขาดออกซิเจนและมีภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ เป็นเหตุให้ต้องใส่ท่อช่วยหายใจให้ทารกและการส่งต่อการรักษาไปที่โรงพยาบาลที่มีศักยภาพสูงกว่า จากที่กล่าวมาการคลอดฉุกเฉินที่เกิดขึ้นก่อนถึงโรงพยาบาลจึงถือเป็นภาวะฉุกเฉิน (Emergency illness) เป็นการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นโดยเฉียบพลันมีภาวะวิกฤตต่อชีวิตและมีความเสี่ยงอย่างรุนแรงต่อการเสียชีวิตของมารดาและทารก (สินีนาฏ หงส์ระนัย และพรทิพย์ เรืองฤทธิ์, 2565)

จังหวัดนนทบุรีที่จัดว่าเป็นเมืองใหญ่ ปัญหาที่พบคือ มีประชากรจำนวนมากทำให้เกิดความแออัดของการอยู่ร่วมกัน รวมไปถึงการใช้นานพาหนะในการเดินทางเพื่อดำเนินชีวิตประจำวันที่ผ่านมาจะพบว่าสภาพการจราจรในเมืองใหญ่มีลักษณะการจราจรที่ติดขัดจากการใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะ ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล และใช้รถสาธารณะอีกจำนวนมากในแต่ละวัน อย่างไรก็ตามจำนวนเส้นทางการเดินทางมีจำนวนน้อยกว่ามาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับการใช้รถใช้ถนนในช่วงเวลาเร่งด่วน ส่งผลให้คนในเมืองใหญ่เกิดความทุกข์ร้อนจากการจราจรที่ติดขัด มีผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิต ที่กล่าวมาจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สตรีตั้งครรภ์เกิดการคลอดก่อนมาถึงโรงพยาบาล ผิดกับผู้ที่ให้การช่วยเหลือมีทั้งผู้ที่ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและไม่ได้ประกอบเวชกรรม ในการปฏิบัติการช่วยคลอดฉุกเฉินที่ต่างกัน ปัจจุบันตำรวจจราจรนอกจากจะมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกด้านการจราจรแล้ว ยังให้บริการประชาชนในด้านการนำผู้ป่วย ผู้บาดเจ็บ รวมถึงสตรีตั้งครรภ์ใกล้คลอดนำส่งโรงพยาบาล ช่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้นกับผู้ประสบเหตุต่าง ๆ ก่อนถึงโรงพยาบาล เพื่อให้ทีมแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ได้เตรียมการรักษา เมื่อถึงจุดเกิดเหตุหรือนำส่งโรงพยาบาลได้อย่างทันที การช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาลจึงควรได้รับการช่วยเหลือจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ การช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล เพื่อช่วยให้ผู้คลอดและทารกปลอดภัยจากการคลอดก่อนมาถึงโรงพยาบาล

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จึงจัดทำโครงการ “การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดฉุกเฉิน จังหวัดนนทบุรี” เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาอาจารย์ด้านการปฏิบัติการพยาบาลของอาจารย์พยาบาล (Faculty Practice) ด้วยเกณฑ์การรับรองสถาบันการศึกษาพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ.2562 ของสภาการพยาบาลกำหนดให้อาจารย์ที่สอนวิชาการพยาบาลและวิชาการรักษาโรคเบื้องต้นปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยบริการสุขภาพ ได้พัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะของอาจารย์พยาบาล โดยอาจารย์นำความเชี่ยวชาญของอาจารย์ไปปฏิบัติการพยาบาลให้กับผู้รับบริการ ดังนั้นการจัดโครงการบริการวิชาการดังกล่าวเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดโครงการบริการวิชาการในครั้งนี้ให้กับตำรวจจราจรที่ปฏิบัติงานหรืออยู่ในสังกัดจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ตำรวจจราจรผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดฉุกเฉินก่อนถึงโรงพยาบาล เพื่อสามารถปฏิบัติการช่วยเหลือผู้รับบริการและสามารถช่วยเหลือการคลอดฉุกเฉินได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการส่งต่อผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องก่อนถึงโรงพยาบาล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเหลือผู้รับบริการหรือผู้คลอดฉุกเฉิน และเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือและส่งต่อผู้รับบริการ เพื่อประสานงานด้านการจราจรเมื่อมีการลำเลียงผู้รับบริการและเป็นการสนับสนุนการทำงานของภาครัฐอีกด้านหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้อาจารย์พยาบาลได้พัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะของอาจารย์พยาบาล โดยอาจารย์นำความเชี่ยวชาญของอาจารย์ไปปฏิบัติการพยาบาลให้กับผู้รับบริการ
2. เพื่อให้ตำรวจจราจรที่เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดโครงการบริการฯ

กลุ่มเป้าหมาย

ตำรวจจราจร จังหวัดนนทบุรี จำนวน 40 คน

วิธีการดำเนินงานของโครงการ

ผลผลิต / กิจกรรม	หน่วยนับ	แผนการดำเนินงานกิจกรรม ¹⁾			
		ไตรมาสที่ 1 (ต.ค.-ธ.ค.)	ไตรมาสที่ 2 (ม.ค. - มี.ค.)	ไตรมาสที่ 3 (เม.ย. - มิ.ย.)	ไตรมาสที่ 4 (ก.ค. - ก.ย.)
ผลผลิตที่ 1: อาจารย์พยาบาลได้พัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะของอาจารย์พยาบาล โดยอาจารย์นำความเชี่ยวชาญของอาจารย์ไปปฏิบัติการพยาบาลให้กับผู้รับบริการ ผลผลิตที่ 2: ดำรงจรรยาที่เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล					
กิจกรรม 1.ติดต่อประสานงานกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในชุมชน	1 ครั้ง	←→			
2.สำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	1 ครั้ง	←→			
3.ประสานงานกับวิทยากร และจัดเตรียมสื่อการอบรมและแบบสอบถาม	1 ครั้ง		←→		
กิจกรรม 1. ประเมินความรู้ความเข้าใจ ทักษะ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล (ก่อนเข้าร่วมโครงการ)	1 ครั้ง		←→		
2.จัดฝึกอบรม 1 ครั้ง (วัน)	1 ครั้ง		←→		
3. ประเมินความรู้ความเข้าใจ ทักษะ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล (หลังการเข้าร่วมโครงการ)	1 ครั้ง		←→		
5.ประเมินผลโครงการ	1 ครั้ง				←→

ผลการดำเนินงาน

1. ความพึงพอใจต่อการบริการวิชาการแก่สังคมของโครงการอยู่ในระดับดีมากร้อยละ 82 และระดับดีร้อยละ 18
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับอยู่ในระดับดีมากร้อยละ 80 และระดับดีร้อยละ 20

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้และทักษะการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล
2. ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือและสร้างเสริมการมีสุขภาพที่ดี
3. ได้เครือข่ายความร่วมมือในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยคลอดก่อนถึงโรงพยาบาล
4. ผู้รับบริการได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที มารดาและทารกปลอดภัยจากการคลอดก่อนมาถึงโรงพยาบาล

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานโครงการ

